

PSZICHOLÓGUSOK SZAKMAI ETIKAI KÓDEXE

2025. 05. 15.

1. A SZEK CÉLJAI

2. ÁLTALÁNOS ALAPELVEK

- 2.1 Az emberi méltóság tisztelete
- 2.2 Elkötelezettség és felelősség
- 2.3 Feddhetetlenség, integritás, transzparencia
- 2.4 Szakszerűség
- 2.5 Támogató pszichológiai tevékenység, igazságosság
- 2.6 Személyes adatok védelme
- 2.7 Etikai alapelvek elfogadása és képviselése

3. JOGOSULTSÁG ÉS ALKALMAZHATÓSÁG

- 3.1 A SZEK hatálya
- 3.2 Kit tekintünk pszichológusnak
- 3.3 A pszichológiai tevékenység
- 3.4 Tevékenységi formák szerinti alkalmazás
- 3.5 Tevékenység hatásköre
- 3.6 Magánélet
- 3.7 A SZEK ismeretének hiánya
- 3.8 Szakmagyakorlás területe és jogviszonya

4. ELKÖTELEZETTSÉG ÉS FELELŐSSÉG

- 4.1 A felelősségvállalás határa
- 4.2 Személyek és társadalom iránti felelősség
- 4.3 Jogszabályi feltételek be

5. A SZAKSZERŰSÉG KÖVETELMÉNYEI – SZAKMAI KOMPETENCIA

- 5.1 Korszerű tudományos ismeretek
- 5.2 Szakmai fejlődés, továbbképzés
- 5.3 Szakpszichológusi képesítés megszerzése
- 5.4 Kompetenciahatárok betartása
- 5.5 Új területekre lépés
- 5.6 Személyes munkavégzési határok
- 5.7 Összeférhetetlenség kizárása
- 5.8 Nemi, szexuális irányultság megváltoztatása
- 5.9 Szakmai irányzatok kezelése
- 5.10 Kollégákkal való együttműködés
- 5.11 Szakterületek közötti együttműködés
- 5.12 Orvosokkal való együttműködés
- 5.13 Szolgáltatási feltételek felelőssége

- 5.14 Diagnosztikai és terápiás eljárások megválasztása
- 5.15 Informált beleegyezés
- 5.16 Pszichológusi oklevél nélkül végezhető tevékenységek meghatározása a szolgáltatási területen
- 5.17 Pszichológiai eszközök, módszerek védelme
- 5.18 Szerzői jogok védelme

6. KAPCSOLAT A KLIENSSEL

- 6.1 Ki a kliens
- 6.2 Emberi méltóság kezelése
- 6.3 Kettős (többszörös) kapcsolat
- 6.4 Szexuális zaklatás tilalma
- 6.5 Terápia korábbi szexuális partnerekkel
- 6.6 Szexuális kapcsolat korábbi kliensekkel
- 6.7 Védekezés többszörös kapcsolat kialakulás ellen
- 6.8 Illetéktelen előny megszerzésének tilalma
- 6.9 A terapia vagy más szakmai beavatkozás befejezése
- 6.10 A pszichológiai tevékenységre vonatkozó megállapodás
- 6.11 Tájékoztatás szakmai kompetenciáról
- 6.12 Diagnosztizálás, értékelés
- 6.13 Online szolgáltatás
- 6.14 Kliens állításainak elfogadása
- 6.15 Tájékoztatás titoktartási kötelezettségről és adatok átadásáról
- 6.16 Vizsgálatnál való külső jelenlét
- 6.17 Kép és hangfelvétel
- 6.18 Törvényileg előírt pszichológiai szolgáltatás
- 6.19 Vizsgálati anyagok közlése a klienssel

7. SZEMÉLYES ADATOK KEZELÉSE, VÉDELME (GDPR)

- 7.1 Titoktartási kötelezettség
- 7.2 A pszichológiai titok
- 7.3 A pszichológiai adat
- 7.4 Személyazonosító adat
- 7.5 Dokumentálás
- 7.6 Dokumentációk kezelése
- 7.7 A személyes, a pszichológiai és az egyéb különleges adatok kezelése
- 7.8 A pszichológiai adat felvételének és kezelésének módja
- 7.9 A kliens adatvédelmi jogosultsága (ld. 6. fejezet még)
- 7.10 Adatok megosztása törvényes képviselővel
- 7.11 Külső kapcsolatok tájékoztatása a titoktartásról
- 7.12 Tájékoztatás az online pszichológiai szolgáltatás adatvédelmi kockázatairól
- 7.13 Titoktartás a nyilvános kapcsolatok során

8. KUTATÁSETIKAI ALAPELVEK

- 8.1 Hatáskörök
- 8.2 Alapelvek
- 8.3 Kutatás jóváhagyása
- 8.4 Adatgyűjtés megkezdése
- 8.5 Adatok kezelése
- 8.6 Informált beleegyezés kérése
- 8.7 Döntés a kutatásban való részvételről, valamint e döntés meghozatalához szükséges információk.
- 8.8 Kettős kapcsolat a kutatás esetén
- 8.9 Online vizsgálatok
- 8.10 Vizsgálat megszakítása
- 8.11 Hang és videofelvétel
- 8.12 Megterhelő hatások kezelése
- 8.13 Az adatok tárolása és védelme
- 8.14 Kutatás kommunikációja
- 8.15 Kutatások transzparenciája

9. KÖZLÉS, PUBLIKÁLÁS

- 9.1 Transzparencia, tudományos hitelesség
- 9.2 A közlések kontrollálhatósága
- 9.3 A publikációk eredetisége
- 9.4 A másodközlés módja
- 9.5 Szerzői sorrend
- 9.6 A pszichológiai módszerek védelme az ismeretterjesztés során
- 9.7 Lektorai titoktartás

10. NYILVÁNOS SZEREPLÉS

- 10.1 Közzereplés formái
- 10.2 Szakmai minőség védelme
- 10.3 A pszichológusi szakma hírnevének védelme
- 10.4 Etikus közzereplés
- 10.5 Hitelesség médiaszereplés során

11. HIRDETÉSEK

- 11.1 Pszichológiai szolgáltatás hirdetésének jellemzői
- 11.2 Információs felelősség
- 11.3 Közreműködők etikátlan befolyásolásának tilalma
- 11.4 Képzési programok hirdetése

12. ETIKAI KÉRDÉSEK KEZELÉSE

- 12.1 SZEK megsértésének kivizsgálása
- 12.2 Tevékenység kisajátítása
- 12.3 SZEK és más szabályozások viszonya
- 12.4 Másik pszichológus etikai vétségének észlelése
- 12.5 Etikai Bizottsággal való együttműködés

1. A SZEK CÉLJAI

A Szakmai Etikai Kódex (továbbiakban SZEK) tartalmazza a pszichológus hivatás gyakorlásának erkölcsi szabályait a jog által szabályozott kötelezettségekkel összhangban. A SZEK alapelve az egyén jogainak és emberi méltóságának tiszteletben tartása, a magas szintű kompetenciára törekvés és a kompetenciahatárok szem előtt tartása, a pszichológus szerep és a személyiség integritásának őrzése. Megbízható alapot kíván nyújtani annak eldöntéséhez, hogy hogyan kell eljárnia a pszichológusnak, különösen olyan esetekben, amikor szakmája gyakorlása közben problematikus, konfliktusos helyzetbe kerül. A SZEK ezért, - az etikai elveken túlmenően - tartalmazza a fontosabb magatartási előírásokat is.

A SZEK további céljai: a pszichológus hivatás társadalmi megbecsültségének, súlyának megőrzése, illetve növelése, a tisztességes hivatásgyakorlás támogatása, a pszichológus hivatás méltányos érdekeinek védelme és a munkájuk során etikusan eljáró pszichológusok védelme.

2. ÁLTALÁNOS ALAPELVEK

Az Általános Alapelvek nem tételesen megfogalmazott viselkedésbeli követelmények, hanem olyan általános emberi értékek érvényesülését szolgálják, amelyeknek a pszichológus számára egész tevékenysége során vezérelvként, ars poetica-ként kell szolgálniuk, hogy a legmagasabb szinten gyakorolhassa hivatását.

2.1 Az emberi méltóság tisztelete

A pszichológus tiszteletben tartja az emberi méltóságot, valamint a személyek jogát arra, hogy képességeiket és személyiségüket kibontakoztathassák.¹ A pszichológus tiszteli az egyéni, kulturális és szerepkülönbségeket, és mindenkor tiszteletben tartja az emberi jogokat. Magatartása, tevékenysége mentes bármely, különösen valamely védett, tulajdonságon² alapuló megkülönböztetéstől. A pszichológus törekszik arra, hogy felismerje, és kiküszöbölje ezen előítéleteket saját gyakorlatában.

2.2 Elkötelezettség és felelősség

A pszichológus kapcsolatait a bizalomra és a kölcsönös megértésre alapozza. Felelősséget érez a társadalom, a szűkebb közösség és a kliensei iránt.

A pszichológus betartja a szakmai magatartási normákat, tisztázza szakmai szerepét, kötelezettségeit, felelősséget vállal viselkedéséért és kezeli az összeférhetetlenséget.

¹ A méltóság az alkotmányos alapelveknek megfelelően az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, és ezért minden emberre nézve egyenlő

² A védett tulajdonságok körét az az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebtv.) határozza meg. A törvényben felsorolt védett tulajdonságok a következők: nem, faji hovatartozás, bőrszín, nemzetiség, nemzetiséghez való tartozás, anyanyelv, fogyatékoság, egészségi állapot, vallási vagy világnézeti meggyőződés, politikai vagy más vélemény, családi állapot, anyaság (terhesség) vagy apaság, szexuális irányultság, nemi identitás, életkor, társadalmi származás, vagyoni helyzet, foglalkoztatási jogviszony jellege és időtartama, érdekképviselőhöz való tartozás, egyéb helyzet, tulajdonság vagy jellemző.

Együttműködik a kollégáival és az intézményekkel. A pszichológus a kölcsönös együttműködés elvei szerint folytatja pszichológusi tevékenységét, melynek során eleget tesz korrekt tájékoztatási kötelezettségének.

Ügyel arra, hogy más pszichológusok is etikusan viselkedjenek és betartsák a SzEK előírásait. (ld. 12.4)

Munkájának, illetve életvitelének részeként a közjó érdekében önzetlenül tevékenykedik.

2.3 Feddhetetlenség, transzparencia

A pszichológus tevékenységét a pontosság, a becsületesség, az őszinteség jellemzi a tudományos kutatásban, az oktatásban és a pszichológusi gyakorlatban.

A tényeket, eredményeket nem hamisítja meg, nem tulajdonítja el, nem manipulálja és szándékosan nem értelmezi félre.

Szolgáltatási tevékenysége során kapcsolataiban a transzparencia elvét követi a feltételek, módszerek és információk megismerhetőségét tekintve, és nem vezet félre szándékosan senkit.

2.4 Szakszerűség

A pszichológus felismeri tudásának, képességeinek határait és a tevékenységének lehetséges káros következményeit. Szem előtt tartja klienseinek, munkatársainak és tanítványainak sokszínűségét. Elfogadja, hogy minden kliensnek joga van igénybe venni a szolgáltatásait azonos minőségben.

Nem vállal betarthatatlan kötelezettségeket.

Mivel a pszichológus döntései jelentős hatással lehetnek mások életére, ezért különösen törekszik arra, hogy azok szakmailag megalapozottak és minden személyes, anyagi, szociális, szervezeti vagy politikai befolyástól mentesek legyenek.

2.5 Támogató pszichológiai tevékenység, igazságosság

Legfőbb törekvése a másokon való segíteni akarás és az ártalmak elkerülése a "ne árts" (primum nil nocere) szellemében. Elismeri minden ember jogát, hogy számára indokolt körben, a pszichológus hivatás jogos érdekeinek sérelme nélkül hozzáférjen a pszichológia ismereteihez, részesüljön a pszichológiai szolgáltatásokban

Felelősséget vállal szóbeli és írásbeli megnyilvánulásaiért, viselkedéséért (Ez vonatkozik mind a klienseinek szóló, mind a róluk való - szóban vagy írásban megfogalmazott -, illetve velük kapcsolatos megnyilvánulásaira. ld. 5.17,6.15,6.17)

Tevékenysége során gondot fordít arra, hogy saját fizikai és mentális egészsége ne gátolja abban, hogy másokat támogatni tudjon.

2.6 Személyes adatok védelme

A pszichológus a tudomására jutott személyes és szervezeti, intézményi adatok titkosságát védi az európai uniós adatvédelmi szabályoknak (GDPR) és a hatályos magyar szabályozásnak megfelelően kezeli.

2.7 Etikai elvek elfogadása és képviselete

A pszichológus elfogadja a SZEK alapelveit, alkalmazza tevékenysége során és képviseli kapcsolataiban. A pszichológusnak tájékoztatnia kell a SZEK vonatkozó szabályairól a munkájával kapcsolatba kerülőket és az alkalmazó intézményt az etikai elvek képviselete során.

3. JOGOSULTSÁG ÉS ALKALMAZHATÓSÁG

3.1 Az Etikai Kódex hatálya

A SZEK alapelvei és előírásai kötelezőek a Magyar Pszichológiai Társaság (a továbbiakban MPT) rendes tagjai és a Magyar Pszichológusok Érdekvédelmi Egyesülete (a továbbiakban MPÉE) tagjai számára és azokat szakmai tevékenységük gyakorlása során érvényesíteniük kell.

3.2 Kit tekintünk pszichológusnak

Pszichológus az a személy, aki egyetemen, - nappali, esti, levelező vagy kiegészítő formában - pszichológiából szerzett legalább MA, MSc (korábban osztatlan egyetemi) szintű képesítést, és emellett a következő két feltétel valamelyike teljesül:

(1) Pszichológus diplomával pszichológus munkakörben dolgozik; ebben az esetben az illetőt pszichológusnak kell tekinteni.

(2) Pszichológus diplomával a személy nem pszichológus munkakörben dolgozik, hanem az oktatásban, a kutatásban, illetve bármely más szakterületen, ahol e tudomány elveit és módszereit hivatásszerűen (foglalkozásszerűen) alkalmazza, és ennek során magát pszichológusnak tekinti és jeleníti meg.

Utóbbi esetben azonban az, hogy valaki nem tünteti fel magát pszichológusnak, nem ad alapot a felelősség elhárítására (pl. etikailag kifogásolható pszichológus-szakmai hibákkal kapcsolatban), tehát, etikai felelőssége közvetlenül a pszichológus oklevélhez kötött.

3.3 A pszichológiai tevékenység

A kódex előírásai a pszichológusok mindazon tevékenységeire vonatkoznak, amelyek szakmai, oktatási, kutatási szerepük részét képezik beleértve a pszichológus Ma, MSc végzettséget, szakképzettséget (klinikai pszichológiai, egészségpszichológiai, neuropszichológiai, pszichoterápia), szakirányú tovább képzettséget (tanácsadói pszichológiai, óvoda és iskolapszichológiai, munka- és szervezetpszichológiai, coaching pszichológiai, orvosi pszichológiai, kriminalisztikai pszichológiai), valamint kutatás, oktatás, közszolgálati munka, értékelési eszköz fejlesztés, értékelés, szervezeti tanácsadás, diagnózis készítés, szexuálpaszichológia, környezetpszichológia terén folytatott tevékenységet.

3.4 Tevékenységi formák szerinti alkalmazás

A kódexet alkalmazni kell a pszichológusok különböző tevékenységi formáiban – *személyesen, telefonon, postai úton, interneten, és/vagy más elektronikus módon* – végzett gyakorlatára.

3.5 Tevékenység hatásköre

Csak olyan tevékenységet végezhet, amelynek szakszerű ellátására megfelelő képzettséggel rendelkezik (pszichológus diploma, szakpszichológus diploma, módszerspecifikus képzettségek)³ és arra jogszabály feljogosítja.

3.6 Magánélet

A kódex szabályai nem vonatkoznak a pszichológusok magánéletben tanúsított magatartására, azonban magánéletükben is be kell tartani az általános etikai elveket és normákat.

3.7 A SZEK ismeretének hiánya

A SZEK ismeretének hiánya, vagy az abban foglaltak helytelen értelmezése nem mentesíti a pszichológust a következmények alól. A helyes értelmezést az MPT Etikai Bizottsága egyedi megkeresésekre adott válaszaival és gyakorlatának ismertetésével és állásfoglalással segíti. (Id. EB SZMSZ - Statútum)

3.8 Szakmagyakorlás területe és jogviszonya

A pszichológus, amikor a szakma bármely területén és bármilyen jogviszonyban fejt ki, tevékenységét a SZEK előírásai szerint végzi.

4. ELKÖTELEZETTSÉG ÉS FELELŐSSÉG

4.1 A felelősségvállalás határa

A pszichológus szakmai kompetenciájának határain belül vállal felelősséget döntéseiért, az alkalmazott eljárásokért, módszerekért, azok várható kimeneteléért, valamint az egyént, csoportot, illetve társadalmat érintő szakmai beavatkozásokért. Minden szakmai tevékenységében a SZEK szerint jár el.

4.2 Személyek és társadalom iránti felelősség

Tudatában van annak, hogy tevékenysége kihat a vele szakmai munkája során kapcsolatba kerülő személyek életére (személyiségének fejlődésére, életvitelére, társadalmi helyzetére). Szakmai felelősséggel tartozik tehát mind a személyek, mind a társadalom érdekeinek megóvásáért. Minden tevékenységében tiszteletben tartja a kliens alkotmányos, emberi és a különböző jogszabályokban biztosított jogait.

³ A módszerspecifikus képzettségek esetében midazon képzettségek, amelyeket a Pszichoterápiás Tanács elfogad.

4.3 A jogszabályi feltételek betartása

Tevékenységet legjobb tudása és meggyőződése szerint, a törvényes keretek között, a SzEK előírásainak betartásával végzi. Alkalmazója vagy megbízója utasításainak, felkérésének csak a kötelezettségek betartásával tesz eleget.

5. A SZAKSZERŰSÉG KÖVETELMÉNYEI – SZAKMAI KOMPETENCIA

5.1 Korszerű tudományos ismeretek használata

A pszichológus minden tevékenysége során mindenkor arra törekszik, hogy a legkorszerűbb, tudományos bizonyítékokon alapuló szakmai eljárásokat alkalmazza és alkalmaztassa.

5.2 Szakmai fejlődés, továbbképzés

A tudomány fejlődése által nyújtott lehetőségek (új populációk, területek, technikák, technológiák) maximális érvényesítése érdekében továbbképzésen vesz részt, szupervíziót, konzultációt folytat, hogy lépést tartson tudományának (szakágának) eredményeivel, és egyben igyekszik elősegíteni annak fejlődését.

5.3 Szakpszichológusi képesítés megszerzése

Ha a pszichológus olyan területeken tevékenykedik, amelyeken az érvényben lévő jogszabályok alapján szakpszichológusi képesítés szerezhető, és ilyen képesítéssel még nem rendelkezik, akkor törekszik a szakképesítés mielőbbi megszerzésére. A szakképzés megszerzéséig, egy szakképesítéssel rendelkező kolléga szakmai útmutatását és szupervízióját szükséges igénybe vennie.

5.4 Kompetenciahatárok betartása

Kizárólag olyan feladatok teljesítésére vállalkozik, amelyek kompetenciája határain belül vannak, és amelyeket tanulmányaira, szakmai tapasztalataira, vizsgálataira és konzultációira alapozhat. Ha olyan feladat teljesítésére kéri fel, mely kompetencia határain kívül esik a megbízást másnak adja át. Hasonlóan jár el, ha feladata teljesítése közben hozzáértését meghaladó nehézségekkel találkozik, vagy ha nem lehet átadni a feladatot szupervíziót vesz igénybe.

5.5 Új területekre lépés

Amennyiben olyan feladat elvállalását tervezi, amely a populációt, szakterületet, az eljárást illetően számára új, úgy megfelelő képzésben, tréningen vesz részt, szakmai szupervíziót, konzultációt kér, vagy szükség esetén tudományos kutatást folytat.

5.6 Személyes munkavégzési határok

Tartózkodik egy tevékenység vagy megbízatás elvállalásától, ha személyes korlátai, problémái nagy valószínűséggel megakadályozhatják a feladat szakszerű módon történő elvégzését. Amennyiben egy feladat teljesítése közbeni ilyen helyzet áll elő, dönt, hogy korlátozza, felfüggeszti, lezárja és befejezi vagy másnak adja át az adott tevékenységet. Szakmai konzultációt kell kérni, ha nem tud dönteni a helyzet kezelésben.

5.7 Összeférhetetlenség kizárása

Nem vállal el olyan feladatot, amely számára összeférhetetlen helyzetet (ld. 6.3, 6.5, 6.7) teremthet vagy amelyben tevékenységét visszaélésre használhatják fel vagy sérelemnek teheti ki azt a személyt vagy szervezetet, akivel, amivel a szakmai kapcsolat fennáll.

5.8 Nemi, szexuális irányultság megváltoztatása

Tartózkodik olyan tevékenység vagy megbízatás elvállalásától vagy folytatásától, melynek célja a kliens szexuális irányultságának és/vagy nemi identitásának, nemi önkifejezésének az elnyomása vagy megváltoztatása, és biztosítja, hogy a klienst ne tegyék ki erre irányuló önkéntelen vagy kényszerítő gyakorlatoknak.

5.9 Szakmai irányzatok kezelése

A pszichológián belüli különböző tudományosan megalapozott irányzatokkal szemben toleráns, a sajátjától eltérő irányzatok jogosultságát tiszteletben tartja és kliensi viszonylatban nem nyilvánít értékítéletet más irányzatokra vonatkozóan.

5.10 Kollégákkal való együttműködés

Kollégáival egymás munkáját kölcsönösen segítő, jó viszony kialakítására törekszik. Mint vezető gondot fordít munkatársainak (pszichológusok, gyakornokok, asszisztensek stb.) szakmai fejlődésére és fejlesztésére. Fontos feladatának tekinti a pszichológushallgatók és a pályakezdő kollégák fejlődését, támogatását.

5.11 Szakterületek közötti együttműködés

Feladatának lehető legjobb megoldása érdekében a saját és a rokon szakterületek szakembereivel való együttműködésre törekszik. Együttműködést kezdeményez olyan esetekben, amelyekben saját tudományos vagy szakmai illetékessége.

A kliens érdekét szem előtt tartva működik együtt a klienssel foglalkozó társ szakmák képviselőivel, a klienssel előzetesen egyeztetve (kiskorú kliensnél a törvényes képviselővel egyeztetve) ennek a tartalmára, módjára vonatkozóan.

5.12 Orvosokkal való együttműködés

A kezelőorvossal konzultálva jár el orvosi kezelés alatt álló személyek esetében, akiknél a pszichológus bármilyen irányú tevékenysége az orvosi terápiára hatással lehet, vagy az orvosi terápia befolyásolhatja a pszichológusi tevékenységet.

5.13 Szolgáltatási feltételek felelőssége

Igyekszik elérni, hogy szolgáltatásának feltételei lehetővé tegyék a szakszerű szakmai tevékenység követelményeinek maradéktalan teljesítését. Elégtelen szolgáltatási feltételek között nem kockáztatja a szolgáltatás általi (iatrogén) ártalom keletkezését, vagy kudarcos beavatkozást.

5.14 Diagnosztikai és terápiás eljárások megválasztása

Pszichológusi tevékenysége során diagnosztikai és terápiás eljárásai megválasztásakor gondot fordít azok szakmai követelményeire (pl. megbízhatóságára, érvényességére). Csak olyan módszereket alkalmaz, amelyeket szakszerű képzések során elsajátított. A nemzetközi és hazai gyakorlatban új eljárások alkalmazásával nyert eredményeket fokozott gondossággal értékeli, törekszik az aktuális szakmai eredményeket beépíteni munkájába, és véleménye megalkotásában számításba veszi.

Pszichológiai véleményt, pszichológusi tevékenységet, diagnosztikus vagy terápiás munkát nem alapoz kizárólag új eljárásokra és/vagy olyan módszerekre, amelyekkel kapcsolatban megbízható szakmai tapasztalatok nem állnak rendelkezésére.

5.15 Informált beleegyezés

A pszichológus szolgáltatásai során az érintett személyek **informált beleegyezését** szerzi meg átlátható és köznyelvi kifejezéseket használva a magyarázat során, amelyet írásos dokumentum ellenjegyzésével tanúsítanak.

Ennek során:

- (a) megfelelő magyarázatokat ad
- (b) megkéri a kliens hozzájárulását
- (c) figyelembe veszi az egyéni preferenciákat és érdekeket
- (d) megszerzi a törvényes felügyelő engedélyét, ha ezt törvényi előírás szükségessé teszi.

Egészében ésszerűen védi az eljárás során a kliens jogait és jóllétét.

5.16 Pszichológusi oklevél nélkül végezhető tevékenységek meghatározása a szolgáltatási területen

Munkaterületén - szükség esetén - meghatározza a pszichológusi oklevél nélkül is ellátható pszichológiai tevékenységek körét. A feladatok meghatározásánál ügyel arra, hogy (a) a közreműködő személy ne legyen feladat ellátása szempontjából összeférhetetlen kapcsolatban a vizsgált személlyel, (b) csak azokat a feladatokat ruházza át, amelyekről meggyőződött, hogy a közreműködő önállóan vagy felügyelettel meg tudja oldani.

A mérési eljárásokkal társuló ún. számítógépes vagy internetes szakértői rendszerek kezelője a tesztfelvételi és adatkiértékelési (pontozási, riport generálási) eljárások végrehajtásával nem

végez pszichológiai tevékenységet. Azonban mind a személyes vizsgálatokban, mind a számítógépes vagy internetes mérési módszerek alkalmazásakor, ill. az adatok feldolgozásában és kezelésében való közreműködésért, munkájának szupervíziójáért az őt bevonó pszichológust viseli a szakmai felelősséget. A pszichológusnak az általa felhasznált vagy kifejlesztett tesztek és szakértői rendszerek eredményeinek, következtetéseinek felhasználásáért ugyanúgy személyes szakmai felelősséget kell vállalnia.

A pszichológusi oklevél nélkül is ellátható tevékenységet végző kollégák etikus viselkedéséért a pszichológust terheli a szakmai felelősség.

5.17 Pszichológiai eszközök, módszerek védelme

A pszichológus védi a szakmai eszközöket, módszereket; pszichológiai eljárások (tesztek, vizsgálati, terápiás és egyéb intervenciós eszközök) használatára annak kifejlesztője, szerzője, forgalmazója által megkövetelt képzés keretein kívül illetékteleneket nem képez ki, azok birtokába nem juttatja ezeket.

Meg kell győződnie róla, hogy csak hiteles, legális forrásból szerzi be az adott eszközt, tesztet (pl. tesztforgalmazóktól, hazai vagy külföldi jogtulajdonostól). Írásos engedély nélkül nem fordítható le, nem adaptálható és nem változtatható meg egyik mérőeszköz sem, ezek használata nem csak szerzői jogi problémákba ütközik, hanem szakmai etikai elveket is sért (pl. invalid teszteredmények).

A pszichológus felelőssége a teszthez kapcsolódó minden fontos szellemi tulajdon védelme, megakadályozva a tesztfeladatokat, a pontozási kulcsokat, norma adatokat, vagy értelmezési algoritmusokat a jogellenes kinyomtatását, letöltését, másolását vagy elektronikus úton történő továbbítását, illetve közzétételét (ideértve például a képernyőképek készítését). Ezen túlmenően, általános szinten védenie kell a teljes tesztrendszernek az integritását is (például hackerek, vírusok okozta károkozás megakadályozása számítógépes tűzfalak révén).

5.18 Szerzői jogok védelme

A szakmai módszerek, tesztek terén a szellemi tulajdonnal összefüggő szerzői jogsértések kiküszöbölése érdekében (pl. illegális vagy elavult tesztváltozatok alkalmazásakor), illetve, ha pszichológiai vizsgálatokat, beavatkozásokat illetéktelenek végeznek, a pszichológusnak meg kell tennie a szükséges lépéseket (pl. hatóságokat, MPT Etikai Bizottságot értesítve ld.12.4 pont), de legalábbis személyes ráhatás formájában meg kell kísérelnie annak megszüntetését. Tiszteletben tartja más kollégák szellemi termékeit, azokra vonatkozó szerzői jogait. Képzés vagy szakmai megbeszélés keretében tett szakmai megállapításait is a szerző megjelölésével ismerteti.

6. KAPCSOLAT A KLIENSSEL

6.1 Ki a kliens

A pszichológus kliensei mindazok a személyek, szervezetek, intézmények, akikkel egyéni, illetve csoporthelyzetben vizsgálat, tanácsadás, kezelés vagy pszichológiai gondozás keretében kapcsolatba lép.

6.2 Emberi méltóság kezelése

Bármely kliensi viszonylatban maximálisan tekintettel van kliense(i) emberi méltóságára, vélt vagy valós védett tulajdonságaira és érdekeire. Tartózkodik minden olyan megnyilvánulástól, tevékenységtől, illetve kifejezés használatától, amely sértheti a személy méltóságát, védett tulajdonságait, vagy negatív diszkriminációt jelent ezekre nézve.⁴

6.3 Kettős (többszörös) kapcsolat

A kettős kapcsolat elkerülése érdekében, nem létesít pszichológiai kliensi kapcsolatot (a) családtaggal, rokonnal, barátal, közvetlen munkatárssal, illetve olyan személlyel, akivel valamilyen más szoros kapcsolatban is áll, (b) olyan személlyel, aki egy másik kliensével szoros kapcsolatban van.

6.4 Szexuális zaklatás tilalma

A pszichológus nem folytat szerepével össze nem férő verbális vagy nonverbális szexuális magatartást. A szexuális zaklatás állhat egyetlen intenzív vagy súlyos cselekményből vagy több tartós cselekményből.

6.5 Terápia korábbi szexuális partnerekkel

A pszichológusok nem fogadnak el terápiás kliensként olyan személyeket, akikkel szexuális kapcsolatban álltak korábban.

6.6 Szexuális kapcsolat korábbi kliensekkel

A pszichológus nem folytat szexuális kapcsolatot sem aktuális, sem korábbi kliensekkel. A pszichológus nem lép szexuális kapcsolatba kiskorú kliense szülőjével, gondozójával sem.

6.7 Védekezés többszörös kapcsolat kialakulás ellen

Ha a kliensi/terápiás kapcsolat során olyan viszony alakul vagy alakulhat ki a felek között (baráti, érzelmi stb.), amely a kíváncsú szakmai munkát veszélyezteti, le kell zárni a munkát, indokolt esetben szupervíziót kell kérni, és különösen ügyelni arra, hogy a másik fél kliensi/terápiás érdekei ne sérüljenek.

⁴ Ld. 2. lábjegyzet a védett adatokról 2.2 pontnál.

6.8 Illetéktelen előny megszerzésének tilalma

A klienssel való kapcsolatát nem használhatja fel semmiféle jogtalan előny megszerzésére vagy mások számára ilyen előny biztosítására (pénzügyi információk, jogi, tulajdoni információk, kereskedelmi és egyéb javak hozzáférhetőségéről szóló információk és azok felhasználása).

6.9 A terápia vagy más szakmai beavatkozás befejezése

A pszichológus akkor fejezi be a terápiát, amikor:

- (a) egyértelmű, hogy a kliensnek már nincs szüksége a kezelésre, valószínűleg nem jár további előnyökkel, vagy kárt szenved a további kezeléssel,
- (b) ha a kliens által fenyegetés éri vagy más módon veszélyeztetik őt, vagy más személy teszi ezt, akivel a kliens kapcsolatban áll,
- (c) a kliens nem teljesíti a fizetési feltételeket.

6.10 A pszichológiai tevékenységre vonatkozó megállapodás

Megállapodás nélkül nem folytatható pszichológiai tevékenység. A megállapodás írásba foglalása szerződésnek minősül.

A pszichológus köteles a szerződési (megállapodási) feltételekben beálló változásokat időben előre jelezni. Az együttműködés keretében a pszichológus kliensével a szolgáltatás feltételeiről pontosan, átláthatóan, a tevékenység teljes meghatározására törekedve a kapcsolat kezdetén megállapodik, amelyet írásba foglal(hat)nak, rögzítve a szolgáltatás részletes teljesítési, részvételi, díjazási, időbeli és egyéb megvalósítási feltételeit.

6.11 Tájékoztatás szakmai kompetenciáról

A pszichológusnak külön kliensi kérés nélkül ismertetnie kell vagy megismerhetőnek kell tennie szakmai végzettségeit, kompetenciájának területeit (pszichológusi végzettség, szakpszichológusi végzettség, módszertani képzettségek tanúsítványai, terápiás képzettség, vagy más tevékenységi területéhez kapcsolódó végzettségről szóló dokumentum).

6.12 Diagnosztizálás, értékelés

Olyan pszichológiai tevékenységek, mint, pl. diagnosztizálás, terápia, pszichológiai szakvélemény vagy alkalmassági vélemény készítés, csak a klienssel való személyes vizsgálatban szerzett eredmények alapján végezhetők, még akkor is, ha az kiegészül nem személyes forrásból származó információkkal is (pl. számítógépes vagy internetes tesztelés eredményeivel). Kivételt képez a telefonon és/vagy az interneten nyújtott lelki elsősegély, krízisintervenció, konzultáció, vagy a hatósági felülvélemény, amely készíthető mások előzetes szakvéleményére alapozva, de ilyen esetben fel kell tüntetni, hogy a szakvélemény milyen korábbi, személyes vizsgálatok alapján készült.

6.13 Online szolgáltatás

A pszichológus online (internetes vagy más elektronikus) szolgáltatás esetében (beleértve az internetes tesztelési helyzetet is) ellenőrizhetővé teszi jogosultságát (hivatalos végzettségét, szakképzettségét, módszerspecifikus képzettségét) a szolgáltatás nyújtására, és tájékoztatja a klienst az adott médium biztonsági kockázatairól.

Számítógépes, internetes alkalmazások (pl. MI, CHAT-GPT eszközök) használatakor az érintett személyeket tájékoztatni kell arról, hogy a szakértői rendszerek által készített riportok következtetéseinek is lehetnek korlátai (pl. a riportokban szereplő kijelentések túl általánosak lehetnek, illetve azok nem feltétlenül vonatkoztathatók az aktuális alkalmazás konkrét céljára, vagy a konkrét személyre). A pszichológusnak figyelemmel kell lenni az interneten keresztül végzett munkája során felmerülő etikai specifikumokra (pl. a pszichológus felé adott negatív visszajelzés hatásai nehezebben felismerhetők, az azonnali támogatás nyújtása nehézségekbe ütközik, stb), ezen kockázatok minimalizálására kell törekednie, valamint tájékozódnia kell a kliens lakóhelyén elérhető krízisintervenciós lehetőségekről. A különböző médián keresztül kialakított kliensi kapcsolat során is be kell tartania a SZEK előírásait.

6.14 Kliens állításainak elfogadása

A pszichológus a kliens állításainak, közléseinek valóságtartalmáról vagy bizonyíthatóságáról nem köteles személyesen meggyőződni. Ha erre szükség van, akkor az őt alkalmazó (megbízó) intézmény ügyviteli szabályai szerint javasolhatja további szakvizsgálat végzését.

6.15 Tájékoztatás titoktartási kötelezettségről és adatok átadásáról

A pszichológus a pszichológiai tevékenység megkezdése előtt tájékoztatja a klienst saját titoktartási kötelezettségéről és - indokolt esetben - arról is, hogy a pszichológiai véleményt milyen esetekben kinek köteles átadni. (Lásd még SZEK 7.10, 7.11) Tájékoztatja klienseit (a kiskorúakat, valamint a törvényes képviselőjüket is) azok kora, iskolázottsága, pszichés állapota stb. szerint a pszichológiai tevékenység céljáról, várható eredményéről, esetleges következményeiről, valamint arról, hogy megtagadhatják-e az adott pszichológiai tevékenységben való részvételt, illetve a részvétel megtagadásának milyen várható következményei lesznek.

6.16 Vizsgálatnál való külső jelenlét

A kliensnek joga van ahhoz, hogy vizsgálata és ellátása során csak azok a személyek legyenek jelen, akiknek részvétele az ellátásban szükséges, illetve azok, akiknek a jelenlétéhez maga is hozzájárul.

Online szolgáltatás esetén a pszichológus nyilatkoztatja a szolgáltatást igénybe vevőt, hogy az online kapcsolat során csak azok vannak jelen ill. vesznek részt, akik jelenléte szükséges és akiknek a jelenlétéhez a kliens hozzájárult.

6.17 Kép és hangfelvétel

Ha a személyi vizsgálatoknál kép- vagy hangfelvétel (online és telefonos szolgáltatás esetén is) készítése, vagy detektívtükör alkalmazása válik szükségessé, ehhez előzetesen a kliens (vagy

törvényes képviselője) írásos beleegyezését kéri , és gondoskodik arról, hogy a vizsgálati személy viselkedését illetéktelenek ne figyelhessék meg. Ha később képzési célokra (szakmai közegben oktatás, szupervízió) kívánja a pszichológus felhasználni a felvételt, akkor erről a felvétel indítása előtt tájékoztatja a klienst, kéri dokumentálható hozzájárulását, valamint a felvétel végén egy megerősítő hozzájárulást.

6.18 Törvényileg előírt pszichológiai szolgáltatás, tevékenység

Amennyiben a pszichológiai szolgáltatás, tevékenység törvényileg vagy egyéb módon előírt, előzetesen tájékoztatja az egyént a várható szolgáltatásról, annak jellegéről, és a titoktartás határaitól.

6.19 Vizsgálati anyagok közlése a klienssel

A pszichológus munkája során szerzett tapasztalatait, összegző megállapításait, - a pszichológiai vizsgálat eredményeit írásban - érthető módon adja át a megbízónak vagy a vizsgálati személynek vagy korlátozottan cselekvőképes egyén és gyermek esetén a törvényes képviselőnek.

A 2011.évi CXII tv. 17§ értelmében a kliensnek minden, a pszichológiai szolgáltatás során keletkezett, adatához hozzáférési joga van, ezeket kérésére hozzáférhetővé kell tenni számára.

7. SZEMÉLYES ADATOK KEZELÉSE, VÉDELME (GDPR)

7.1 Titoktartási kötelezettség

A pszichológust titoktartási kötelezettség terheli minden - a kliens ellátása során tudomására jutott pszichológiai és személyes adata vonatkozásában, amelyek a pszichológusi titokkörbe tartoznak. A pszichológus a tudomására jutott pszichológiai és személyes adatokat köteles bizalmasan kezelni, azokat csak az arra jogosulttal közölheti. Titoktartási kötelezettsége a klienssel való kapcsolatának lezárása után is fennáll.

7.2 A pszichológiai titok

A pszichológiai titok kiterjed a pszichológiai beavatkozás, vagy vizsgálat során az adatkezelő tudomására jutott pszichológiai és személyazonosító adatra, továbbá a szükséges vagy folyamatban lévő, illetve befejezett beavatkozásra vonatkozó, valamint a beavatkozással kapcsolatban megismert egyéb adatra.

7.3 A pszichológiai adat

Pszichológiai adat különösen az érintett:

- a) értelmi és lelki állapotára,
- b) viselkedésmódjára,
- c) örökbefogadó szülői, nevelőszülői, gyámi, gondnoki feladatok ellátására, illetve e feladatok ellátására való alkalmasság kizárására,
- d) pályaalkalmasságára, illetve a pályaalkalmasság kizárására,

- e) kóros szenvedélyére vonatkozó, illetve észlelt, vizsgált, mért, leképezett vagy származtatott adat;
- f) továbbá az előzőekkel kapcsolatba hozható, az azokat befolyásoló mindennemű adat (pl. családi környezet, foglalkozás), különös tekintettel a személy védett tulajdonságaira.

7.4 Személyazonosító adat

Személyazonosító adat:

- a) a családi és utónév,
- b) születési név,
- c) a nem,
- d) a születési hely és idő,
- e) az anya születési családi és utóneve,
- f) a lakóhely,
- g) a tartózkodási hely,
- h) a társadalombiztosítási azonosító jel (TAJ szám)

együttesen vagy ezek közül bármelyik, amennyiben alkalmas vagy alkalmas lehet az érintett azonosítására.

7.5 Dokumentálás

A pszichológus kliensekkel végzett tevékenységéről dokumentációt vezet.

A dokumentáció alapelvei, céljai a transzparencia, a minőségbiztosítás és rendkívüli helyzetben annak elősegítése, hogy a kliens kezelését utódja minél hatékonyabban tudja átvenni

Pszichológiai dokumentáció: a kezelés vagy vizsgálat során a pszichológus és asszisztense tudomására jutott pszichológiai és személyazonosító adatokat tartalmazó feljegyzés, nyilvántartás vagy bármilyen más módon rögzített adat, függetlenül annak hordozójától vagy formájától.

A dokumentációnak tartalmaznia kell a pszichológiai tevékenység

- a. időpontját, helyét,
- b. a beavatkozás meghatározását,
- c. a beavatkozás témáját
- d. alkalmazott vizsgálat módját, eszközét,
- e. a vizsgálat nyers eredményét és
- f. az összegző véleményt
- g. a javasolt beavatkozás a következő időszakra
- h. következő ülés időpontját.

A dokumentációt bizalmasan kell kezelni és gondoskodni kell egy dokumentáció lezárási terv készítéséről a pszichológus személyében beálló változás esetére.

7.6 Dokumentációk kezelése

A pszichológiai dokumentációk kezelése, megőrzése, illetve megsemmisítése tekintetében a pszichológus az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.), valamint a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679. számú rendelet („GDPR”) rendelkezései szerint jár el.

A pszichológus tisztában van azzal, hogy az adatvédelmi irányelvek különleges adatokként határozzák meg azon pszichológiai és személyes adatokat, amelyek védelméhez fokozott egyéni és társadalmi érdekek kapcsolódnak és hogy ebbe a körbe az egészségügyi adatok, a személy testi vagy pszichikai egészségi állapotára (GDPR 4. 15.) vonatkozó információk, az intellektuális és az érzelmi adottságokra vonatkozó adatok is beleértendők – függetlenül attól, hogy milyen módon keletkeztek ezek (pl. teszteredmények).

7.6.1. Ilyenek az ellátott személyekről vezetett nyilvántartás, pszichológiai dokumentáció

- a) a gyermekvédelemmel, a gyermekelhelyezéssel,
- b) az örökbefogadással,
- c) a szülői felügyeleti jog megszüntetésével,
- d) a cselekvőképesség korlátozásával, illetve kizárásával összefüggő eljárás, valamint
- e) a képesség- és alkalmasság-vizsgálat során,
- f) valamennyi egyéb szakértői vélemény készítése során,
- g) a szakpszichológusi magántevékenység gyakorlása során

ellátott személyekről vezetett nyilvántartások, illetve pszichológiai dokumentáció, amely tartalmazza a kliens személyi adatait, a panaszokat és annak előzményeit, a vizsgálati eredményeket, a foglalkozások tartalmának rövid leírását, a pszichológiai szakvéleményt és az ellátott személlyel kapcsolatos valamennyi intézkedést. (Pl. kórházba, szakorvoshoz, gyógypedagógushoz való irányítást, iskolaváltoztatásra vonatkozó javaslatot, pszichoterápia megkezdésére vonatkozó javaslatot, jelzési kötelezettség alapján hozott intézkedést).

7.6.2. A teljes pszichológiai dokumentációt visszakereshetően és olyan módon kell tárolni, hogy ahhoz illetéktelen személy ne férhessen hozzá. E kötelezettség a pszichológiai dokumentációban szereplő adatok feldolgozására is vonatkozik.

7.7 A személyes, a pszichológiai és az egyéb különleges adatok kezelése

A pszichológus a személyes, pszichológiai és egyéb különleges adatokat csak és kizárólag a kliens ellátása során, az ellátás teljesítéséhez szükséges mértékben kezeli. A pszichológus a személyes, **pszichológiai és egyéb különleges** adatokat bizalmasan kezeli, és csak azon személyek és szervezetek részére biztosít ezekhez hozzáférést, akik részére ez indokolt és feltétlenül szükséges. Harmadik fél részére egyebekben ezeket az adatokat az Infotv., és a tevékenységre vonatkozó speciális feltételeket meghatározó jogszabályok keretei között teszi hozzáférhetővé.

A pszichológus megtesz minden olyan szükséges lépést, ideértve a megfelelő hozzájáruló nyilatkozatok beszerzését is, amely a személyes adatok jogszerű kezelése érdekében szükséges

lehet. Az adatkezelési nyilatkozatnak ki kell térnie mind az adatkezelés céljára, mind az időtartamára, mind pedig a hozzáféréssel rendelkezők körére, továbbá a kliensek számára biztosítani kell, hogy kérésre hozzáférhessenek, ellenőrizhessék, illetve törölthessék saját személyes adataikat az elektronikus adatbázisokból (pl. a tesztelést bonyolító szerverekről).

Kiskorú esetén szükség lehet az információcserére az iskolapszichológus és a gyermek ellátásában résztvevő szakemberek (terapeuta, pedagógiai szakszolgálati szakértő, gyermekorvos, pszichiáter, fejlesztő pedagógus stb.), valamint az érintett pedagógusok között. Az információcsere, kivéve, ha ez a gyermeket veszélyezteti, a szülők, illetve a törvényes képviselő tudtával és beleegyezésével történhet.

7.8 A pszichológiai adat felvételének és kezelésének módja

A pszichológus a pszichológiai adatok felvétele és kezelése során az alábbi követelményeknek is megfelel:

- Az adatfelvételnek és az adatok kezelésének mindenkor tisztességesnek és törvényesnek kell lennie.
- Az adatoknak pontosaknak, teljeseknek, és ha szükséges, időszerűeknek kell lenniük.
- Tárolásuk módjának alkalmas kell lenni arra, hogy az érintettet csak a tárolás céljához szükséges ideig lehessen azonosítani.

Tiszteletben tartja a kliens azon igényét, hogy megismerhesse a pszichológiai vizsgálat adatairól, a pszichológiai kezelés várható kimeneteléről, eredményéről kiknek adható felvilágosítás, illetve, hogy a kliens kiket zár ki pszichológiai adatainak részleges vagy teljes megismeréséből (kivéve a törvény által előírt eseteket).

7.9 Kliens adatvédelmi jogosultsága

7.9.1. A kliens jogosult arra, hogy az ellátásában részt vevő személyek az ellátása során tudomásukra jutott pszichológiai és személyes adatait, amelyek a pszichológusi titokkörbe tartoznak, csak az arra jogosulttal közöljék, és azokat bizalmasan kezeljék.

7.9.2. A kliensnek joga van arról nyilatkozni, hogy a pszichológiai vizsgálat várható kimeneteléről, eredményéről kiknek adható felvilágosítás, illetve kiket zár ki pszichológiai adatainak részleges vagy teljes megismeréséből.

7.9.3. Az érintett kliens pszichológiai adatait annak hozzájárulása hiányában is közölni kell, amennyiben ezt

- a) törvény elrendeli, illetve
- b) mások védelme szükségessé teszi.

7.9.4. A kliens gondozását végző személlyel az érintett kliens hozzájárulása nélkül közölni lehet azokat a pszichológiai adatokat, amelyek ismeretének hiánya a kliens pszichés állapotát hátrányosan befolyásolja.

7.9.5. A kliensnek joga van ahhoz, hogy vizsgálata és ellátása során csak azok a személyek legyenek jelen, akiknek részvétele az ellátásban szükséges, illetve azok, akiknek jelenlétéhez a kliens hozzájárult.

A titoktartás kötelezettség terheli a kliens vizsgálata és ellátása során jelenlévő és az ellátásban résztvevő személyeket is. Köteles e személyek figyelmét titoktartási kötelezettségükre felhívni, és őket a titoktartási kötelezettség tartalmáról tájékoztatni.

7.10 Adatok megosztása törvényes képviselővel

A pszichológus köteles megosztani a pszichológiai és személyes adatokra vonatkozó titkot a kiskorú kliens szülőivel, a törvényes képviselőivel. Ez alól kivétel csak az az eset, ha a kiskorú érdekét súlyosan sértheti a tudomására jutott bizalmas információ kiadása.

7.11 Külső kapcsolatok tájékoztatása a titoktartásról

Azokkal a személyekkel (vagy legális törvényes képviselőikkel) vagy szervezetekkel, amelyekkel szakmai vagy tudományos kapcsolatba kerül, - lehetőség szerint előzetesen, és amint új körülmények merülnek fel, - megtárgyalja

(a) a titoktartás kötelezettség feltételeit

(b) a kapcsolat során megismert pszichológiai és személyes adatok felhasználását.

Megőrzi az őt alkalmazó, illetve megbízó szervezet szolgálati titkait.

7.12 Tájékoztatás az online pszichológiai szolgáltatás adatvédelmi kockázatairól

A különböző elektronikus médián keresztül pszichológiai szolgáltatást, információt nyújtó pszichológus felhívja a kliensei/ügyfelei figyelmét azokra a kockázatokra, amelyek a bizalmas adatokat és a titoktartást érinthetik.

A kockázatok szempontjából külön ki kell emelni a számítógépes, vagy internetes tesztelést, melyet a szakmailag szükséges felügyeleti mód szerint kell alkalmazni. Erről a tesztfelvételt megelőzően a klienseket is tájékoztatni kell.

A felügyeleti mód szerint a tesztfelvétel lehet:

- Nyitott (nincs szükség semmilyen közvetlen személyes felügyeletre),
- Ellenőrzött (csak előzetesen azonosított személyek számára van lehetőség tesztkitöltésre, de még ez esetben sincs szükség közvetlen személyes felügyeletre)
- Felügyelt (a tesztalkalmazó tud hozzáférést adni a tesztkitöltők számára, illetve ő erősítheti meg, hogy a tesztelés rendben zajlott-e),
- Kontrollált (magas szintű személyes felügyelet és ellenőrzés szükséges a tesztelés körülményeit illetően, pl. csak az ilyen célra fenntartott tesztközpontban lehetséges a kitöltés).

Tájékoztatást kell nyújtani arról, ha tesztkitöltési validitás ellenőrzésére, a csalás detektálására szolgáló technikákat is alkalmaz a tesztrendszer, illetve fontos a szabálytalan tesztkitöltéshez társuló negatív következményeknek a részletes ismertetése is.

7.13 Titoktartás a nyilvános kapcsolatok során

Ügyel arra, hogy publikációiban, beszámolóiban, előadásaiban, oktatási tevékenysége vagy a médiában tett nyilatkozatai során, - az érintettek előzetes beleegyezése vagy törvényi felhatalmazás nélkül -, a szakmai titoktartás kötelezettsége alá eső információk ne jussanak illetéktelen személy tudomására. Gondoskodik arról, hogy a személyre, szervezetre, illetőleg a körülményekre vonatkozó adatokat úgy elfedje, hogy azok alapján az érintettek ne legyenek felismerhetők.

A pszichológus csak olyan számítógépes, vagy internetes alkalmazásokat használ, amelyek során a teszteredmények és minden egyéb személyes adat számítógépen, adathordozókon vagy szervereken történő biztonságos tárolása biztosított, összhangban a GDPR vonatkozó részeivel.⁵

8. KUTATÁSETIKAI ALAPELVEK

8.1 Hatáskörök

Az MPT EB nem bírál el kutatásetikai kérelmeket.

Az alábbi kutatásetikai szabályok az MPT tagjaira kötelezőek.

Az intézményi vagy intézményközi etikai bizottságok (ez nem az MPT etikai bizottsága) saját hatáskörben dönthetnek arról, miként ellenőrzik azt, hogy az általuk engedélyezett kutatások az engedélynek megfelelő formában valósulnak-e meg.

8.2 Alapelvek

Kutatásaik során a pszichológusok a lehető legnagyobb mértékben a nemzetközi pszichológiai közösség által használt legújabb kutatási módszerek népszerűsítésére törekszenek, tiszteletben tartva a tudományos szigort és az etikai normákat.

A tudományos kutatási tevékenységek értékelésében, figyelemmel kísérésében, elvégzésében és jelentésében részt vevő pszichológusoknak pártatlanságról és tárgyilagosságról kell gondoskodniuk, és tiszteletben kell tartaniuk a szellemi tulajdonjogokat.

A pszichológusok nem mutathatnak be valótlan adatokat, amelyek nem tényleges mérésből származnak. Ha az adatok bemutatásában vagy azok feldolgozásában hibákat találnak, minden szükséges lépést megtesznek azok kijavítására.

A pszichológusok nem mutatnak be más tanulmányokból vagy kutatásokból származó adatokat vagy eredményeket sajátjukként. A plágium bármilyen formája tilos, tehát az adatok vagy eredmények illetéktelen átvétele mellett a szó szerinti átvétel forrásmegjelölés nélkül, illetve parafrázált gondolatmenetek, érvek, elméleti következtetések forrásmegjelölés nélküli átvétele sem megengedett.

Összeegyeztethetetlen a kutató etikus magatartásával a forrásművek szerzői helyes megadásának elmulasztása, az összeférhetetlenség felfedésének elmulasztása, a kutatások pénzügyi forrásainak nem transzparens felhasználása, a nyilvántartásba vétel elmulasztása és/vagy az eredmények tárolásának elmulasztása, az értékelések objektivitásának hiánya, a titoktartási feltételek be nem tartása, valamint ugyanazon eredmények ismételt publikálása, tudományos újdonság elemként, valamint korábban már finanszírozott kutatásra újbóli támogatás igénylése.

A tudományos kutatás során a pszichológusok nem rejtik el vagy nem távolítják el a nem kívánt

⁵ Ld. GDPR 5. cikk: A személyes adatok kezelésére vonatkozó elvek; <https://gdpr-text.com/hu/read/article-5/>

eredményeket, nem gyártanak eredményeket, nem helyettesítik az eredményeket fiktív adatokkal, nem torzítják el szándékosan az eredményeket és nem torzítják el a következtetéseket.

Külföldi, illetve más kulturális háttérű hallgatók esetén a kutatásban törekedni kell ezen hallgatók kulturális sajátosságainak figyelembevételére. Külföldi hallgatókat egyetemi hallgatói jogállásuk és az emberi jogok alapján ugyanúgy kell kezelni, mint a magyar hallgatókat.

A kutatást vezető pszichológusnak egyrészt törekednie kell arra, hogy lehetőségei szerint kompenzálja vizsgálati személyeit az általuk befektetett időért és erőfeszítésért, másrészt kerülnie kell, hogy a kutatás résztvevőinek túlzott pénzügyi kompenzációt nyújtson, vagy egyéb olyan ösztönzőket ajánljon fel, a kutatásban való részvételért, amelyek a hozzájárulás megszerzését szolgálják, különösen akkor, ha a kutatás során fennáll a szenvedés és sérelem kockázata.

8.3 Kutatás jóváhagyása

Humán vagy állat résztvevőkkel folytatott kutatáshoz minden esetben etikai engedély beszerzése szükséges. Az intézményi etikai jóváhagyástól függetlenül humán vagy állat résztvevőkkel történő empirikus kutatáshoz, amennyiben szükséges, előzetes etikai engedélyt kell beszerezni a megfelelő, regionális vagy országos kutatásetikai testülettől, vagy hatóságtól.

Amennyiben a kutatáshoz intézményi jóváhagyásra van szükség, a kutató megadja a kutatásról a szükséges információkat, és előzetesen engedélyt szerez a kutatáshoz.

A pszichológus az alap- és alkalmazott kutatások során mind a vizsgálatok tervezésekor, mind azok végrehajtásakor egyaránt ügyel arra, hogy az elvárható szakszerűség követelményei szerint járjon el. (Lásd SZEK 5. fejezet.).

Az etikai engedélyt kikérő kutató minden szükséges adatot megad az etikai engedély kérelem elbírálásához, és gondoskodik arról, hogy a megvalósuló kutatási protokoll megfeleljen a kapott engedélyeknek.

Amennyiben a kutatásvezető viselkedéselemző (BA) oklevéllel és emellett hivatalosan elismert igazolt módszerspecifikus képzettséggel (pl. mediátor, relaxációs tréner, coach, üzleti tréner) rendelkezik és a mesterképzése, illetve szakmai gyakorlata folyamán pszichológiai vizsgálatot, kísérletet végez, azt pszichológus végzettsége hiányában kizárólag okleveles pszichológus szupervíziója mellett teheti.

8.4 Az adatgyűjtés megkezdése

A kutatás adatgyűjtési részét a kutatók csak a kért jóváhagyások után kezdhetik el, és a kért engedélyeknek megfelelően végezhetik el. Az etikai szabályok egyértelmű megszegésének tekintendő, ha valaki már megkezdett adatfelvételi folyamathoz kér utólagosan engedélyt. Olyan adatok, melyekre vonatkozóan gyűjtésük idején a kutató nem rendelkezett etikai engedéllyel, nem használhatóak fel, és nem publikálhatóak. Az ilyen adatokat meg kell semmisíteni.

8.5 Adatok kezelése

A kutató saját adatainak kezelése és elemzése során a következőképp jár el:

- a) Kizárólag olyan adatokat használ, melyeket pontosan a kutatás bemutatása során leírt módon gyűjtött; tilos az adathamisítás. Az adatok gyűjtésének módszerét pontosan dokumentálja.
- b) Adatait anonim formában a kutatás befejezése után időhatár nélkül megőrzi. Olyan adatok (pl. video- és hangfelvételek) megőrzésére, melyek utólag nem zárják ki a résztvevő személyek azonosíthatóságát, az etikai engedélyben ki kell térni, és erről az illetékes etikai bizottság döntését szükséges kérni.
- c) Általánosságban elvárható az is, hogy publikációs médiumokkal, illetve kutatótársakkal a már publikált eredményeihez tartozó nyers adatait (és elemzési módszertanát) megossza ellenőrzési, reprodukációs céllal. Ezt azonban nem minden esetben kötelező megtenni; konkrét esetekben a kutató mérlegelés tárgyává teheti.
- d) Mások adatait nem tünteti fel sajátjaként; a társszerzőség, illetve a szerzői jogok kiterjednek az adatok gyűjtésére is.
- e) Az adatgyűjtési és elemzési módszerek során az objektivitást tartja szem előtt; kerüli a megkérdőjelezhető tudományos gyakorlatokat, melyek saját szakmai előmenetelét az objektivitás, illetve az igazság feltárásának rovására szolgálják (pl. nem várt eredmények visszatartása; vizsgálati minták szelektálása az eredmények manipulálása céljából.)

8.6 Informált beleegyezés kérése

A résztvevők informált beleegyezését kell kérni minden pszichológiai témájú adatgyűjtés során, ahol emberektől, emberekről gyűjtünk adatot, legyen szó akár kutatási, akár oktatási vagy egyéb célú vizsgálódásról. A beleegyezés kérésének szükségessége független attól, hogy a kutatási részvétel jár-e bármilyen terheléssel, kockázattal. A beleegyezést írásos dokumentum ellenjegyzésével kell tanúsítani.

Amennyiben felmerül, hogy a kutatás témája bármilyen szempontból érzékeny (pl. vulnerábilis csoportok résztvevőként való bevonása, kisebbségi csoportok megítélése, előítéletek mérése, potenciálisan bármilyen stresszt kiváltó eseményhez, jelenséghez kapcsolódó kérdések), különösen mérlegelni kell az informált beleegyezés minden egyes pontját (ld. 8.7 pont).

Az informált beleegyezést és/vagy utólagos tájékoztatást nem, vagy csak részben lehetővé tevő adatgyűjtéseknél (pl. természetes megfigyelés, nyilvános helyen történő megfigyelés, terepkísérlet, szimuláció, nyilvánosan elérhető tartalmak elemzése) mérlegelni kell, hogy a beleegyezés és/vagy a tájékoztatás elmaradása sérti-e bármilyen módon a résztvevők jogait. Biztosítani kell, hogy ezekben az esetekben a sérelmek minimálisak legyenek, és arányosak legyenek a kutatás várható hasznával. Törekedni kell továbbá az utólagos beleegyezés kérésére, az utólagos tájékoztatásra és a részvétel visszavonási jogának biztosítására.

8.7 Döntés a kutatásban való részvételről, valamint e döntés meghozatalához szükséges információk.

8.7.1. A pszichológusok semmilyen kutatásban vagy tanulmányban nem vehetnek igénybe cselekvőképtelen személyeket hozzájárulás megadására, ha a tervezett kutatás vagy tanulmány ugyanolyan jól elvégezhető olyan személlyel, aki teljes mértékben képes beleegyezését adni.

8.7.2. A részvételről való döntés meghozatalában a résztvevő életkorától és/vagy elmeállapotától függően az alábbiakat követik:

- a) amennyiben a gyermekkorú résztvevő 3 év alatti, a vizsgálatvezető (továbbiakban v. v.) a szükséges információt a törvényes képviselőnek írásban adja át, és a törvényes képviselő adhatja aláírásával a beleegyezést a gyermek nevében.
- b) amennyiben a gyerekkorú résztvevő életkora 3 és 14 év között van, a szülő ad írásbeli beleegyezést a fenti módon, a vizsgált gyerek pedig szóban.
- c) amennyiben a gyerekkorú résztvevő 14 és 18 év közötti, az írott információt mind neki, mind a törvényes képviselőnek el kell juttatni, és a beleegyezéshez mindkettőjük aláírása szükséges. Ha a gyermek neve nem kerül a kutatásban felvételre, a törvényes képviselők passzív beleegyezése is elegendő (beleegyezésük vélelmezhető, ha az írott információ ismeretében nem támasztanak kifogást gyermekük részvétele ellen).
- d) felnőtt résztvevőknek írott információt kell biztosítani a vizsgálatról és annak céljáról, és a részvételbe aláírásukkal kell beleegyezni.
- e) amennyiben a résztvevő e kérdésben nem képes felelősséggel dönteni pl. kóros elmeállapota vagy valamely egyéb olyan fogyatékosága miatt, mely hatással van döntéshozatalára, akkor a döntés joga az érte felelős személyt, illetőleg a törvényes képviselőt illeti.

Bár az (a), (b), (c), (d) és (e) fenti pontok esetében a döntés joga a résztvevőért felelős személyt, illetőleg a törvényes képviselőt illeti, ugyanakkor fontos a gyermekkorú és/vagy kóros elmeállapotú résztvevő tájékoztatása is oly módon, hogy a lehetőségekhez mérten képet kapjon a kutatásról.

8.7.3. Az írásbeli vagy szóbeli „informált beleegyezés” megszerzéséhez, a résztvevők számára érthető módon, az alábbiakról adnak tájékoztatást:

- a) a kutatás célja, előre látható tartama, az alkalmazott eljárások, módszerek;
- b) a kutatásban való részvétel önkéntes jellege, a részvétel megtagadása és a kutatásból való kilépés joga;
- c) a megtagadás vagy kilépés előre látható következményei;
- d) a kutatás minden olyan tényezője, amely befolyásolhatja a részvételi szándékot (pl. potenciális veszélyek, hátrányok, kockázatok), érheti-e olyan inger, ami felkavarhatja, érzékenyen érintheti, készülhet-e diagnózis róla;
- e) a kutatás várható pozitív eredményei;

f) a titoktartás határai: a vizsgálat adataihoz ki fér hozzá, ki kap róluk tájékoztatást névvel vagy név nélkül, milyen célból készül a felmérés, milyen esetben van jelzési kötelezettsége a kutatónak;

(g) a részvételért járó juttatások;

(h) a kutatás vezetőjének neve, státusza, affiliációja és elérhetősége;

(i) kihez lehet fordulni a kutatásban résztvevők jogaira vonatkozó kérdésekben,

(j) az adatkezelés módja és szabályozása.

8.8 Kettős kapcsolat a kutatás esetén

A pszichológus igyekszik elkerülni a kettős kapcsolatokat a kutatás során, azaz, hogy a résztvevő egyszerre legyen tanítványa, kollégája, páciense, barátja stb. és kutatásba bevont vizsgálati személy egyben.

Amennyiben mégis ilyen személyekkel folytat kutatást, megfelelő garanciákat vállal annak megakadályozására, hogy a résztvevő jelöltek hátrányos következmények érhék a részvétel megtagadása vagy a kísérletből való menet közbeni kilépés, esetleg a kutatás eredményei miatt.

Amennyiben a résztvevő és a vizsgálat vezetője között kliens-terapeuta viszony mégis fennáll, azt is tisztázni kell, hogy a kutatásban való részvétel vagy annak elutasítása hogyan befolyásolja/befolyásolja-e a kliens által kapott szolgáltatásokat.

Ha a kutatásból fakadóan az új szerepet (pl. terapeuta, szaktanácsadó stb.) felvállalhatja (azaz rendelkezik a megfelelő szakmai kompetenciával, és új szerepe a kutatással összeegyeztethető) és kimondottan fel is vállalja, akkor a továbbiakban a speciális (pl. klinikai) szakmai etikai szabályok is kötelezik. Ha az új szerepet nem vállal(hat)ja fel, akkor azt a résztvevővel tisztázza, és adott esetben külső segítségről gondoskodik.

Amennyiben a kutatásnak nem célja a diagnosztika és/vagy a kezelés, de ez a kontextusból nem derül ki egyértelműen, akkor javasolt erről informálni a résztvevőt a kutatásról szóló tájékoztatóban, és egyéb formában is, pl. a toborzó szövegezésében, vagy szóban. Továbbá, ha a vizsgálat során a kutató olyan tünetről vagy betegségről szerez tudomást egy v.sz.-nél, mely gyakorlati szakmai beavatkozást tesz szükségessé, erről kötelessége informálni az alanyt, és arról, hogy milyen lehetőségei vannak a diagnózis megerősítésére és segítség kérésére.

Egyetemi oktató saját vagy kollégái kutatásába vizsgálati személyként bevonhatja hallgatóit, amennyiben egyértelművé teszi számukra, hogy a részvétel önkéntes, és annak megtagadásáért semmilyen hátrányos következmény nem éri őket (és ezt be is tartja). A részvételt lehet jutalmazni kurzus rész kreditekkel, de ezt korlátozni kell annyiban, hogy a kurzuson elérhető teljesítmény-pontszámnak legfeljebb a 10 százalékát kaphatja egy hallgató a részvételért. Ettől a 10%-os kreditaránytól csak indokolt esetben lehet eltérni. Az indoklást az etikai engedély kérelemnek tartalmaznia kell, és azt az illetékes etikai bizottságnak jóvá kell hagynia. Emellett a kurzus maximális pontszáma elérhető kell legyen a hallgatók számára a felajánlott vizsgálatában való részvétel nélkül is.

8.9 Online vizsgálatok

Online vizsgálatok esetében a beleegyezésnek a vizsgálat előtt és után egyértelműen meg kell jelennie, és informálni kell a résztvevőt arról, hogy melyik lépésével (pl. a kitöltés indításával és a küldéssel) adja meg a vizsgálatban való részvételébe való beleegyezését. A vizsgálatvezető által szolgáltatott online tájékoztatásra is érvényesek a 8.7.3. pontban leírtak, az informált beleegyezésről.

Online, anonim kérdőívek esetében a v.sz.-t tájékoztatni kell arról, hogy

- a) kattintással nyilatkozik arról, hogy a tájékoztatóban foglaltakat tudomásul vette és így jelzi önkéntes beleegyezési szándékát is,
- (b) amennyiben a kitöltést nem fejezi be vagy eláll a kitöltési szándékától, akkor mi történik az addig rögzített adataival,
- (c) milyen lehetősége van beleegyezésének utólagos visszavonására (pl. a vizsgálat vezetője lehetővé teszi, hogy a résztvevő a kérdőív végén egy végső kattintással jelezze, hogy adatait elküldi, vagy eláll a végső beleegyezéstől).

8.10 Vizsgálat megszakítása

A vizsgálat vezetője beleegyező nyilatkozatban szóban és írásban tájékoztatja a résztvevőt, hogy önkéntes részvételét a vizsgálat során bármikor, indoklás és következmények nélkül megszakíthatja, ebben az esetben az addig begyűjtött adatok (a v.sz. kérésére) törlésre kerülnek. A résztvevő az írásos beleegyező nyilatkozatban aláírásával is megerősíti, hogy erről kapott tájékoztatást

8.11 Hang és videofelvétel

Ha a kutatásoknál hang és/vagy videofelvétel, illetve rejtett megfigyelés alkalmazása válik szükségessé, ehhez előzetesen a résztvevő (vagy az érte törvényesen felelős személy) írásos beleegyezését kéri, és gondoskodik arról, hogy a résztvevő viselkedését illetéktelenek ne figyelhessék meg. Ha e gyakorlattól szakmai megfontolásból el kell térni, akkor a résztvevőt utólag világosítja fel arról, hogy viselkedése milyen módon került megfigyelésre, illetve regisztrálásra. A rögzített anyag további felhasználására csak a résztvevő írásbeli vagy szóbeli beleegyezésével kerülhet sor.

Kivételt képeznek azok a megfigyelések vagy archív anyagok (pl. utcai kamerafelvételek), amelyek nyilvánosságra hozatala nem teszi ki a résztvevőket a büntetőjogi vagy polgári jogi felelősség, pénzügyi veszteség, szakmai hátrány vagy a jó hírnév sérelme kockázatának, és ahol a titoktartás garantált.

8.12 Megterhelő hatások kezelése

A kutató kutatásai során törekszik arra, hogy kizárjon minden olyan feltételt, körülményt, amely a v. sz.-re káros hatással vagy következménnyel lehet.

Bármilyen pszichológiai és/vagy fizikai megterhelés, nemkívánatos hatás vagy utóhatás kockázatával járó helyzet vagy megtevesztés csak akkor iktatható be a kutatásba, ha olyan kutatási kérdésről van szó, amelyet más módon nem lehet szakszerűen megválaszolni. Ezek a terhelések azonban a személy jóllétét, alapvető jogait és méltóságát nem sérthetik; felelősséggel vállalható keretek (mértékek) között kell, hogy maradjanak, és csupán az összes szükséges óvintézkedés megtartásával alkalmazhatók.

A megtevesztéses kutatások befejezése után a résztvevőket tájékoztatni szükséges a megtevesztés természetéről, indokoltságáról és módszertani elkerülhetetlenségéről. Lehetőséget kell teremteni a résztvevők számára arra, hogy a kutatás által indukált megterhelő élményeiket feldolgozhassák (pl. a vizsgálatvezető segítségével, további információk biztosításával, megfelelő szakemberek vagy segítő helyek ajánlásával).

Amennyiben a kutató szándéka és minden elővigyázatosság ellenére a résztvevő arról számol be, hogy érzelmileg megterhelőnek, problémásnak ítéli meg a vizsgálatot, úgy a kutató, ha kompetensnek érzi magát és a körülmények lehetővé teszik, igyekszik enyhíteni az érzelmeket, megbeszélni a felmerült problémákat; illetve információval látja el a résztvevőt azzal kapcsolatban, hogy hol kaphat segítséget (pl. megnevez elérhető pszichológiai szolgáltatásokat).

Amennyiben a kutatás során valamely vizsgálati csoport résztvevői az alkalmazott eljárás következtében előnyösebb helyzetbe kerülnek, mint a többi vizsgálati feltételben résztvevők (pl. hasznos beavatkozások és intervenciók), törekedni kell ennek az előnynek a többi csoportra történő kiterjesztésére, elérhetővé tételére.

8.13 Az adatok tárolása és védelme

8.13.1 A pszichológusok védik a kutatási adatokat, biztosítva, hogy azokat biztonságos körülmények között tárolják. A kutatási jegyzőkönyvek, rendszerezett kutatási adatok vagy a már publikáltak korlátozás nélkül, de az etikai normák betartása mellett megőrizhetők.

8.13.2 Az adatok megőrzési idejére az intézményi Adatkezelési Szabályozás (GDPR) ide vonatkozó rendelkezéseit kell alapul venni.

8.13.3 A vizsgálatvezető által a résztvevőktől begyűjtött adatokat szükséges elkülöníteni személyes és anonimизált adatokra.

(a) személyes adat harmadik félnek nem adható ki, jelszóval védett helyen, elkülönítve kell tárolni, és korlátozni, ki férhet hozzá (általában a kutatást végző csoport tagjai), erről írásban is tájékoztatni kell a résztvevőket.

(b) bizonyos személyes adatok esetében (pl. interjú rögzített hanganyaga) a szabályozásban meghatározott tárolási idő lerövidülhet, ha a rögzített adatból ún. „közbülső adat” készül (pl. anonimизált leirat), és ez, mint egyenértékű adat tárolható.

(c) a kódolt (anonimизált) adatok - a résztvevő informálásával és hozzájárulásával - tudományos célokra fel lehet használni, azokat meg lehet osztani.

8.13.4 Az anonim és személyes adatokat egymástól elkülönített helyen kell tárolni.

8.13.5 A kutatások nyers és közbülső adatait a GDPR előírásai szerint korlátlan ideig megőrzi.

8.13.6 A résztvevő a vizsgálat előtt szóban és írásban tájékoztatást kap az adatainak felhasználásáról, az azt felhasználók köréről. Amennyiben tudományos célra használják az adatot, akkor informálni kell a résztvevőt, hogy adatait anonim módon (személyes adatot nem tartalmazva, kóddal ellátva) kutatási és/vagy tudományos célokra felhasználhatják/megoszthatják, és ennek tudomásul vételéről, valamint engedélyezéséről a résztvevő külön, aláírásával a beleegyező nyilatkozatban is nyilatkozik. Az informált beleegyező nyilatkozat aláírásával (és utólagos vissza nem vonásával) a személy beleegyezik abba is, hogy anonimizált adatait későbbi vizsgálatokban újra használják, tovább elemezhetőek.

Az adatkezelési tájékoztatóban lehetőséget és elérhetőséget kell biztosítani a résztvevőknek arra, hogy adataik továbbadását/megosztását bármikor visszavonhassák. Amennyiben ez nem történik meg, akkor az intézményi Adatkezelési Szabályozásban (GDPR) foglaltak érvényesek a tárolás hosszáról (ezzel kapcsolatban is tájékoztatni kell a résztvevőt).

8.14 A kutatások kommunikációja

A pszichológus az eredmények publikálásának általános etikai szabályait betartja, beleértve a formai követelményeket is (hivatkozás módja, társszerzőség, a kliensek vagy azok képviselőinek beleegyezése, köszönetnyilvánítás stb.; lásd a 7. fejezetet).

A tudományos publikációk szerzői között csak akkor szerepelhet a pszichológus, ha részvétele mögött valós, igazolható teljesítmény áll.

A pszichológus ügyel arra, hogy kutatásának céljait, annak eredményeit és következtetéseit egyértelműen és világosan kommunikálja, és a szakmai irányelveket maradéktalanul betartsa. A kutatás minden fázisában, a tervezéstől az adatok elemzésén át az eredmények közléséig transzparensen jár el.

Semmit nem hagy ki vagy nem titkol el, ami a vizsgálati eredményeket, vagy azok értelmezését megváltoztathatja (azaz olyan kutatási eredményeket is közöl, amelyek ellentmondanak a saját elméletnek vagy hipotéziseknek, vagy amelyek közzététele más okból nem tűnik előnyösnek).

A pszichológus kutatási eredményei, megfigyelései, gyakorlati tapasztalatai stb. publikálásakor figyelembe veszi az Amerikai Pszichológiai Társaság (APA) nemzetközileg elismert, aktuális, a közlésekre vonatkozó útmutatóját.

8.15 Kutatások transzparenciája

A kutatások transzparenciája érdekében ajánlott a tudományos eredményekhez való nyílt hozzáférés biztosítása, a nyílt tudomány (Open Science) alapelveinek, gyakorlatainak alkalmazása.

Ajánlott az empirikus kutatások publikációja során nyilvánossá tenni a kutatás adatait, mérési módszereit és az elemzés kódját hazai vagy nemzetközi biztonságos tudományos tárhelyen.

A kutatásvezető mérlegeli a nyilvánosságra hozatalt érintő jogi, etikai és praktikus megfontolásokat.

A publikációban jelzi az adatok hozzáférhetőségével kapcsolatos információkat (pl. személyes megkeresés által, nyilvános adattárban stb.).

Ajánlott a következtetési statisztikát alkalmazó kutatások hipotéziseinek, elemzési stratégiájának preregisztrációja. (További elvekért lásd még: az Etikai kódex "9. Közlés, publikálás" című pontját továbbá a ELTE PPK Kutatási és Publikációs Alapelvei <https://ppk.elte.hu/openscience>.)

9. KÖZLÉS, PUBLIKÁLÁS

9.1 Transzparencia, tudományos hitelesség

A pszichológus mindenfajta - akár tudományos, akár ismeretterjesztő jellegű - közlésnél követi és betartja a publikálás nemzetközileg elfogadott szabályait, továbbá tekintetbe veszi a célzott közönség (olvasó, hallgató) feltételezhető képzettségét és a tárgyban való tájékozottságának mértékét. Mindenkor közérthetően, világosan fogalmaz, a félreértés, félremagyarázás lehetőségét igyekszik kizárni. Erre figyelmet fordít a nem pszichológus (pl. orvos, mérnök, pedagógus, közgazdász) képzettségű kollégáknak vagy a megbízóinak adott jelentéseiben, ill. szóbeli közléseiben is.

9.2 A közlések kontrollálhatósága

Tudományos, szakmai köröknek szánt publikációiban olyan tájékoztatást ad, amely az olvasók számára állításainak hitelességét és helyességét kontrollálhatóvá teszi.

9.3 A publikációk eredetisége

Csak olyan közleményekhez adja a nevét, amely a saját teljesítménye, vagy jelentős kutatáshoz való hozzájárulása. Pontosan informálja az olvasót arról, hogy a kérdés fölvetésében, az alkalmazott módszerben, az eredmények elemzésében és értékelésében mi a szerző saját szellemi terméke, és mi az, amit másoktól vett át. Nem közli mások munkáinak részleteit vagy adatait a sajátjaként, még akkor sem, ha az eredeti szerző művét vagy adatforrását esetként idézi is. Amennyiben a szerző mások munkáit használja fel, a szövegben és a bibliográfiában pontosan hivatkozik a forrásra, amennyiben szó szerinti közlésre kerül sor, idézőjelet alkalmaz.

9.4 A másodközlés módja

A kutatási eredményekről történő beszámolóskor nem közöl eredetiként olyan szövegeket, adatokat, amelyeket már előzetesen máshol is publikált. Ilyen szövegek, adatok közlésére csak az eredeti publikációra való megfelelő hivatkozás mellett kerülhet sor.

9.5 Szerzői sorrend

A közleményekben a szerzők sorrendje lehetőleg pontosan tükrözze hozzájárulásuk mértékét. Pusztán a beosztás vagy a cím nem jogosít fel senkit arra, hogy a hozzájárulásánál nagyobb publikációs érdeme legyen. A kutatáshoz vagy a közleményhez való kisebb hozzájárulásokat lábjegyzetben vagy a bevezetőben ismerik el.

9.6 A pszichológiai módszerek védelme az ismeretterjesztés során

A nem pszichológus szakembereknek szóló publikációkban (ismeretterjesztő cikkek, előadások) pszichológiai vizsgálóeljárásokat (tesztek stb.) úgy ismertet, hogy azok felhasználhatósága ne csökkenjen, és ne tegye lehetővé az illetéktelen alkalmazást.

9.7 Lektori titoktartás

Aki konferencia előadásra, publikálásra, ösztöndíjra, kutatási támogatásra szánt anyagokat lektorál, tiszteletben tartja a titoktartási kötelezettséget és a szerzői jogokat.

10. NYILVÁNOS SZEREPLÉS

10.1 A közszereplés formái

A nyilvános szereplés egyaránt magában foglalja a fizetett és ingyenes hirdetésekben, pályázatokban, brosúrákban, reklámokban, a nyomtatott vagy elektronikus médiában megjelenő kommentárokból, törvényes eljárásokban, előadásokban, nyilvános szóbeli prezentációkban, illetve kiadványokban, honlapon való megnyilatkozásokat.

10.2 A szakmai minőség védelme

A pszichológus minden szereplése során arra is törekszik, hogy bizalmat és megbecsülést szerezzen hivatásának. Fellép minden olyan szakmai vagy szakmán kívül álló megnyilvánulással szemben, amely a pszichológusi tevékenységet akár társadalmi, akár szakmai tekintetben helytelen megvilágításba helyezi, illetőleg jogosulatlan és túlzó elvárásokkal kompromittálja.

10.3 A pszichológus szakma hírnevének védelme

Amennyiben társadalmi konfliktusok esetén pszichológusként nyilvánul meg, a társadalmi csoportok közötti közvetítés, az álláspontok közelítése szándékával teszi ezt. Nem privilegizál és nem dehumanizál csoportokat semmilyen szempont alapján, mind a kisebbségek, mind a többség igényeit igyekszik megismerni és tiszteletben tartani. Árnyalt, méltányos, az alapvető, a kultúra részét képező erkölcsi normákat és az igazolt szakmai ismereteket álláspontot fogalmaz meg, amennyiben ez nehézségekbe ütközik, csak magánemberként és nem pszichológusként nyilvánul meg.

Nem járul hozzá ahhoz, hogy nevét szakmájával összefüggő olyan tevékenységgel vagy munkával kapcsolatban használják fel, amelyért nem vállalhat felelősséget.

10.4 Etikus közszereplés

A rádiós és televíziós szerepléseinél, a sajtóban történő megnyilatkozásaiban stb. ahol figyelembe kell, hogy vegye mind közönségének sokféleségét, mind pedig azt, hogy nincs lehetősége a hatás közvetlen észlelésére, különös figyelmet fordít a SzEK minden vonatkozó előírásának betartására.

10.5 Hitelesség médiaszereplés során

Az írott, az elektronikus médiában, vagy az interneten történő véleménynyilvánítás során biztosítja, hogy kijelentései, megnyilvánulásai

- a) szakmai tudásán, képzettségén és gyakorlati tapasztalatán alapuljanak, összhangban a megfelelő pszichológiai irodalommal és az általános gyakorlattal, az elérhető legkorszerűbb és legjobb minőségű tudományos bizonyítékokkal
- b) megfeleljenek a SzEK előírásainak,
- c) ne keltsék azt a látszatot, hogy szakmai kapcsolat (konkrét vizsgálat vagy tanácsadás) létesült a pszichológus és más említett személy között,
- d) ne juttassák jogtalan előnyhöz a helyzet révén,
- e) kerülni kell konkrét személyre vonatkozó értékelést, minősítést.

11. HIRDETÉSEK

11.1 A pszichológiai szolgáltatás hirdetésének jellemzői

Saját honlapján vagy más honlapján való szereplés során, az alábbi jellemzőket illetően nem tehet megtévesztő kijelentéseket:

- (a) képzettség,
- (b) tapasztalat vagy kompetenciák,
- (c) beosztás, tudományos fokozat,
- (d) jogosultság,
- (e) intézményi, társasági hovatartozás, és annak tagsági minősége,
- (f) szolgáltatások,
- (g) díjazása,
- (h) publikációk és tudományos eredmények,
- (j) szolgáltatás igénybevételi lehetőségei,
- (k) szolgáltatás helyszíne és módja.

11.2 Információs felelősség

Ha másokat bíz meg a saját szakmai tevékenysége, elért eredményei és szolgáltatásai népszerűsítésével teljes felelősséggel tartozik annak tartalmáért.

A fizetett hirdetésben ennek tényét jelezni kell vagy más módon felismerhetővé kell tenni.

11.3 Közreműködők etikátlan befolyásolásának tilalma

Nem fizet azért a sajtó, rádió, televízió vagy más média munkatársának (megvesztegetés), hogy szerepelhessen a nyilvánosság előtt vagy valamilyen híradásban, vagy hírben, vagy más módon való nyilvánosságért cserébe.

11.4 Képzési programok hirdetése

A workshopokat, szemináriumokat vagy más, fokozatot nem nyújtó oktatási programot, - ideértve a módszerspecifikus vagy teszthasználatral összefüggő képzéseket - hirdető pszichológus felelősséggel tartozik az ezeket hirdető kiadványban megjelentekért és hogy ezekben pontosan meghatározza

- (a) a résztvevők körét,
- (b) a program célját,
- (c) a nyújtott képesítés, illetve tanúsítvány jellegét,
- (d) a résztvevő előadókat és
- (e) a részvételi díjakat
- (f) a program időtartamát.

12. ETIKAI KÉRDÉSEK KEZELÉSE

12.1 A SZEK megsértésének kivizsgálása

A SZEK előírásainak megsértésére vonatkozó panaszok kivizsgálását és megoldását az MPT és az MPÉE Etikai Bizottsága (továbbiakban EB) végzi, a testület eljárására vonatkozó hatályos Szervezeti és Működési Szabályzat (Statútum - ld. MPT honlap) szerint.

12.2 Tevékenység kisajátítása

Amennyiben a pszichológus felismeri vagy tudomására jut, hogy munkáját rossz célra használják, vagy téves színben tüntetik fel, megfelelő lépéseket tesz a helyzet rendezésére.

12.3 SZEK és más szabályozások viszonya

Ha tevékenysége során a SZEK követelményei ellentmondásba kerülnek a törvényes előírásokkal vagy egyéb intézményi szabályozásokkal, megkísérli a SZEK szellemében feloldani a konfliktust. Amennyiben nem jár sikerrel, úgy a törvényes előírásokat követi vagy az intézményi eljáráshoz igazodik és az ellentmondás feloldása érdekében jelzi a tényt az EB-nek.

12.4 Másik pszichológus etikai vétségének észlelése

Ha tudomására jut, hogy más pszichológus megsértette a SZEK előírásait (vagy illetéktelen teszthasználatot észlel), először informális úton kísérli meg a helyzet rendezését. Ennek sikertelensége esetén jelenti az esetet az EB-nek és erről értesíti a másik pszichológust (ill. érintettet).

12.5 Etikai Bizottsággal való együttműködés

Az Etikai Kódexben foglaltak megvalósítása érdekében kötelességének tartja az EB-vel való együttműködést. Amennyiben neve, szakmai természetű etikai problémával kapcsolatban felmerül, az EB-vel való együttműködés visszautasítása önmagában is etikai vétségnek számít. Nem számít az együttműködés megtagadásának, ha valaki a bírósági eljárás végéig az etikai eljárás felfüggesztését kéri. Az EB az együttműködés megtagadása esetén is állást foglalhat.
